

ویژه فرهنگ و معارف رضوی

| سال اول | ویژه نامه ۲۳۶ |

تربیت مدافع فرهنگی
ایثارگر و فداکار
در مسجد
محقق می‌شود

در نشست تحلیل عزاداری‌های امسال بنی‌فاطمه مطرح شد

اصل کار ما در هیئت، احیای شعائر
است نه خواندن شعر جدید

کوتاه‌نوشت

آرزوی جاروکش صحن شاهچراغ

سهیل اسعد مطرح کرد

چند سؤال از کلیسا درباره پروژه

اصلاح اجتماعی حضرت عیسی

عکس‌نوشت

همدم یک زندگی پرهیاهو

ماجرای نوجوانی که برای زیارت و مداوا طلییده شد

مسافر خاص پرواز زاهدان - مشهد

۲

آشنایی با خانواده‌ای که پشت در پشت
برای آستان قدس رضوی
کاشی می‌سازند

خاندان کاشی‌کار

پس از ظهور اسلام، هنر کاشی‌کاری در خدمت زیبایی بناها قرار گرفت. استفاده از کاشی برای تزئین و همچنین استحکام بخشیدن به بناها در ایران از دوره سلجوقی آغاز شد و طی قرون متعددی به ویژه در عهد تیموری و صفوی به اوج خود رسید. اما اتفاق مهم دیگری که در این دوران رخ داد، ساخت کاشی معرق بود. بهترین نمونه‌های کاشی معرق را هم اکنون می‌توان در ایوان مقصوره مسجد جامع گوهرشاد و صحن انقلاب دید. مجموعه کاشی سنتی قدس در سال ۱۳۸۱ هجری شمسی توسط مرحوم حاج‌یوسف ...

درباره زندگی و زمانه ملا رفیع‌الدین مشهدی، عالم نامدار مدفون در حرم رضوی

شارح نهج البلاغه و مدافع وحدت

او را درک کردم، ولی به ملاقات او موفق نشدم.

■ دفاع از دیپلماسی وحدت

دوران حیات ملا رفیع‌الدین مشهدی همزمان با قدرت گرفتن نادرشاه بود. در آن زمان فرمانروای دودمان افشار برای آنکه بتواند ساختارهای دیپلماسی خود را تقویت و تنش را در مرزهای غربی و شمال شرقی با عثمانی‌ها و ازبکان کم کند، بنا را بر روابط مسالمت‌آمیز مذهبی گذاشت و کوشید نظر علما را برای حمایت از این دیدگاه جلب کند. در این بین علمایی که به حمایت از این رویکرد برخاستند، زیاد نبودند، اما ملا رفیع یکی از آن‌ها بود. وی در این عرصه، اعتقاد به تقیه داشت و معتقد بود تا حد امکان باید در ارتباط با برادران اهل سنت، از ورود به مباحث تفرقه‌انگیز خودداری کرد. وی با این رویکرد کوشید تا ارتباطاتی با علمای اهل سنت در ماوراءالنهر برقرار کند و از طریق آن‌ها زمینه آزادی اسیران شیعه را که گرفتار ازبکان بودند و حکومت قادر به خلاص کردنشان نبود، فراهم کند و در این راه از هیچ اقدامی فروگذار نمی‌کرد؛ تا جایی که برخی از متعصبان به وی تهمت‌های ناروا زدند و در تشیع وی تردید کردند؛ اما علمای اعلام می‌دانستند که ملا رفیع‌الدین، عالمی نیست که این تهمت‌ها بر دامن وی بنشیند. بیشتر این مخالفت‌ها از جانب اخباریون صورت می‌گرفت؛ چراکه ملا رفیع‌الدین از علمای اصولی مذهب بود. وی اعتقاد به وجوب نماز جمعه داشت و مدت‌ها در مشهد، نماز جمعه و جماعت برپا می‌کرد. تلاش‌های وی برای نجات شیعیانی که اسیر شده بودند به ثمر رسید و با مساعدت تعدادی از علمای اهل سنت که ارتباطی صمیمانه با ملا رفیع‌الدین برقرار کرده بودند، تعداد زیادی از اسیران از چنگ ازبکان خلاص شدند و به شهرهای خود بازگشتند. با این حال، روش ملا رفیع‌الدین چنان که اشاره کردیم، نه در ایران و نه در عثمانی، طرفداران زیادی نداشت و زمان لازم بود تا مسلمانان بتوانند با درک واقعیت‌های تاریخی و شناخت چهره اصلی استعمار به اهمیت رویکردهای تقریبی امثال ملا رفیع‌الدین پی ببرند. این عالم نامدار در سال ۱۱۲۶ خورشیدی دار فانی را وداع گفت و پیکرش در حرم مطهر امام رضا(ع) به خاک سپرده شد.

ندیدم. او مردی متواضع و باانصاف و خوش‌اخلاق بود». درباره زمان ولادت وی، اطلاعات دقیقی وجود ندارد اما می‌دانیم که او بیش از ۴۰ سال مجاور حرم رضوی بود، بیش از ۱۰۰ سال عمر کرد و در این مکان مقدس، مجلس درس برپا می‌کرد؛ بر همین اساس و با توجه به زمان درگذشت وی در سال ۱۱۲۶ خورشیدی، می‌توان هنگام تولد این عالم نامدار را حدود سال ۱۰۲۶ خورشیدی همزمان با دوران حکومت شاه عباس دوم صفوی تخمین زد. ملا رفیع‌الدین اهتمام فراوانی به مطالعه و بررسی نهج‌البلاغه داشت؛ شرح وی بر این کتاب ارزشمند، یکی از شرح‌های قدیمی و مهم محسوب می‌شود. او طلاب را هم به مطالعه و بررسی نهج‌البلاغه ترغیب می‌کرد. ملا رفیع‌الدین از شاگردان برجسته مجلسی دوم بود و در زمینه علوم مختلف اسلامی تبحر فراوان داشت و از این رو شاگردان زیادی تربیت کرد. سیدحسین بن سیدمحمدابراهیم قزوینی، استاد سیدبهرالعلوم درباره ملا رفیع‌الدین می‌نویسد: «رفیع‌الدین محمد بن فرج از علمای روزگار خود بوده است. او علامه دهر و فرید عصر و از شاگردان جمال‌الدین خوانساری بود. من زمان

محمدحسین نیکبخت با روی کار آمدن دولت صفویان، چنان که مورخان و پژوهشگران معتقدند، مدارس علمیه رونق گرفت و دانشمندان بزرگ جهان تشیع مانند شیخ بهایی، میرداماد و میرفندرسکی فرصت یافتند تا معارف اهل بیت(ع) را به صورت گسترده و روشمند در اختیار علاقه‌مندان قرار دهند. با این حال در نزاع سیاسی و نظامی میان صفویان و عثمانی‌ها، گاه پای اعتقادات مذهبی نیز از سوی دو طرف دعوا به میان کشیده می‌شد و این مسئله بر آتش اختلاف‌های مذهبی می‌دمید؛ موضوعی که می‌توانست دستمایه اروپایی‌ها - که تازه به مسیر استعمارگری پا گذاشته بودند و از اقتدار عثمانی‌ها به دلیل همجواری با آن‌ها بیم داشتند - برای برافروختن آتش جنگ‌های عقیدتی و سرگرم نگه داشتن دو دولت مسلمان در خاورمیانه باشد و آن‌ها از این مسئله به صورت گسترده‌سوءاستفاده کردند. در این بین برخی از علمای شیعه با درک خطر ناشی از استعمار و اثرات بسیار منفی نزاع‌های مذهبی در زندگی و امنیت جامعه اسلامی، به جانب‌داری از مسئله اتحاد اسلام بر مبنای مشترکات مذهبی پرداختند. موضوعی که در قرن‌های بعد، توسط سیدجمال‌الدین اسدآبادی و شاگردان وی پی گرفته شد و تا امروز علمای روشن‌ضمیر شیعه و اهل سنت در راه به ثمر نشستن آن تلاش می‌کنند. یکی از این عالمان که حدود ۲۸۰ سال پیش در شهر مشهد به دفاع از اتحاد مسلمین پرداخت، ملا رفیع‌الدین محمد بن فرج گیلانی مشهدی، مشهور به ملا رفیع‌الدین مشهدی است که در رواق امروز درباره او و زندگی‌اش بیشتر خواهیم گفت.

■ علامه دهر و فرید عصر

ملا رفیع‌الدین مشهدی، چنان که علامه شیخ آقابزرگ تهرانی گفته است از علمای بزرگ زمان خود بود. مرحوم عزیرالله عطاردی در کتاب ارزشمند «فرهنگ خراسان» به نقل از عبدالله شوشتری، شاگرد ملا رفیع‌الدین درباره او می‌نویسد: «رفیع‌الدین عالمی محقق و متکلمی شیرین‌سخن بود و بسیار محکم سخن می‌گفت و من در میان فضایی عرب و عجم فاضل‌تر از او

منبرمجازی

دعای حضرت زهرا

آیت‌الله تحریری | زهرای مرضیه(س)
دعایی دارد که در این دعا راه و روش رسیدن به لقای مطلوب الهی را از خدا می‌خواهد. ایشان در واقع خط مشی اساسی را به ما نشان می‌دهند که همواره در مسیر خیر باشیم.

حضرت زهرا(س)، خودش «خیر کثیر» است و انسانی که «خیر کثیر» است جز ارتباط با خیر مطلق را طلب نمی‌کند و شوق به لقای خدا را از او طلب می‌کند. اگر کسی می‌خواهد به حقانیت دین التزام قلبی و روحی داشته باشد باید با این بانوی مکرمه ارتباط ولایی برقرار کند و در مسیر قرب الهی، شخصیت حضرت زهرا(س) را به عنوان شاخص قرار دهد و بپذیرد.

حضرت زهرا(س) امور معروف را از خدای متعال طلب می‌کند و می‌فرماید:

«خدایا! من از تو کلمه اخلاص را می‌خواهم و خشیت خود را در حالتی که از امور خشنود باشم».

یعنی زیربنای حرکت کمالی انسان این است که در همه شئون در مسیر «اخلاص» باشد، کسی که با اخلاص به سوی خدا برود، خدای متعال بهترین مصالح را برای او فرود می‌آورد و بهترین مصالح خدا «حسن عاقبت» است که انسان باید همواره آن را طلب کند و همواره در آن مسیر باشد.

انسان در برخورد با امور مختلف ممکن است خشنود باشد یا غضب و تفر داشت باشد. اما حضرت زهرا(س)، «مرضیه» است یعنی کسی که مورد رضایت خداست. در سوره بینه نیز آمده است: مهم‌ترین شاخص بهترین بندگان خدا این است که «رضی‌الله عنهم و رضوا عنه».

«رضا» از مقامات بلند ایمان است. چه وقت انسان به مقام رضای خدا و رضایت خدا از او می‌رسد؟ این مقام منحصر به حضرت زهرا(س) و اولیای الهی نیست، همه ما می‌توانیم به آن دست پیدا کنیم؛ مقدمه مقام «رضا»، «خشیت» است؛ یعنی توجه به عظمت خدا و رابطه وجودی خاص با خدا که باید حدود و جایگاه خدای متعال را در زندگی رعایت کنیم بنابراین می‌بایست خدا را همواره «رب» خودمان بدانیم و همواره نگران باشیم آیا تحت «ربوبیت خدای متعال» هستیم یا نه؟ البته ما جایی نداریم که اطاعت از خدا لازم شده باشد و اطاعت از نبی اکرم و اولی الامر هم لازم نشده باشد. این شاخصه را زهرای مرضیه(س) تا آخر عمر از خودشان نشان دادند.

پستمان نکند.

سنجاق

بین ما حرف چندانی ردوبدل نمی‌شود. فقط خدمت آقای رئیس بانک که از قضا روزانه دارند در عرصه بانک‌داری، زحمات وافر می‌کنند، حاضر می‌شوم و از مستندی که دیدم دیدم دو جمله باهوشان اختلاط می‌کنم؛ از حاج‌قاسم سلیمانی می‌گویم که به همولایتی‌هایش می‌گفت تا آخر برایشان همان قاسم پسر مش‌حسن ماند؛ خاکی، مردمدار، مهربان، خدادوست. از سردار که عنوان و لقبی متفاوتش نکرد.

احساس می‌کنم نفس‌های من هم مثل خانم متقاضی وام، تنگ شده و بالا نمی‌آید. این اولین موردی نیست که در باب سکنتات و وجنات این مدیر می‌شنوم. می‌خواهم درددل تلفنی‌اش که تمام شد با او حرف بزنم که شماره‌ام را به باجه‌اش می‌خواند و باید بروم. یا می‌شوم اما نه برای نشستن روی صندلی باجه، می‌خواهم بروم اعتراض مختصری داشته باشم خدمت مدبری که خدوم هم اگر هست، خوش‌رفتار نیست.

پی‌نوشت

شهید بهشتی: مراقب باشیم پُست‌ها،

تسهیلات دی‌ماه تکمیل؛ خب بهش می‌گم من برای مسئول تسهیلاتتون شرایطمو روشن بیان کردم، گفتن حتماً توی اولویتید... پرونده‌تون واجد شرایطه، حالا چطور شما می‌گید ماه بعد؟ من به این پول احتیاج مبرم دارم. برنامه‌ریزی کردم... می‌گه مثل اینکه زبون فارسی متوجه نمی‌شی؟ آلمانی بگم خوبه یا فرانسه؟ پاشو برو وقت ما و خودت رو نگیر... شما بیکاری ولی ما با صد تا بدتر از امثال شما باید سرکوله بزنیم... فعلاً وام بی‌وام... عزت و احترام سرتون بشه دیگه!» و دوباره یک پیس از اسپری آبی‌اش می‌گیرد.

رقیه توسلی | خانم میانسال برآشفته از اتاق مدیریت می‌آید بیرون و ماسکش را برمی‌دارد، کیفش را پی چیزی می‌چورد، اسپری تنفسی را در جیب جلویی کیفش پیدا کرده، می‌گذارد توی دهانش و دو بار استنشاق می‌کند.

او می‌بیند

سالانه سلاسه می‌آید می‌نشینند حوالی نیمکتی که نشستهم تا تلفنش را جواب بدهد. ریزاتفاقات، پرونده وام و اخلاق ناپسند رئیس بانک را می‌گذارد کف دست کسی که پشت خط است: «حرف آذر بود... ولی امروز برمی‌گردد می‌گه ماه بعد... سقف

